ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»
ВІННИЦЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра реабілітаційних технологій

Освітня програма «Соціальна робота»
Спеціальність: 231 «Соціальна робота»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

«РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ»

Здобувача освіти:
Господарець Олени Миколаївни

Науковий керівник:
д.пед.н., професор
Давиденко Ганна Віталіївна

Рецензент:
д.пед.н., проф. Кочубей Т.Д.

Допущено до захисту рішенням реабілітаційних технологій
Протокол № 11 від «01» червня 2026 р.
Завідувач кафедри _____ Башинська О.І.
(підпис)

Вінниця – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП…… 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ ……. 6
1.1 Сутність, принципи та нормативно-правові засади освітньої інклюзії……...…… 6
1.2 Соціальна робота в системі інклюзивної освіти: зміст, завдання та напрями діяльності……... 11
1.3 Роль і професійні функції соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії…….……...….. 16
Висновки до 1 розділу……... 21
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ ТА РОЗРОБКА СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУ……..……. 24
2.1 Діяльність закладів освіти та соціальних інституцій щодо підтримки освітньої інклюзії та програма емпіричного дослідження..... 24
2.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії……. 30
2.3 Обґрунтування змісту та розробка соціального проєкту з удосконалення діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії……..….. 37
Висновки до 2 розділу……... 45
ВИСНОВКИ ……..……. 49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…… 51
ДОДАТКИ …….. 55

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в сучасних умовах розвитку українського суспільства одним із пріоритетних напрямів державної соціальної політики є забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей незалежно від стану здоров'я, особливостей розвитку чи інших індивідуальних потреб. Реалізація права на освіту є важливою передумовою соціальної інтеграції, особистісного розвитку та повноцінної участі людини в суспільному житті. Саме тому впровадження інклюзивного підходу в освітній сфері набуває особливої актуальності як на міжнародному, так і на національному рівнях [12; 19; 37].

Освітня інклюзія сьогодні розглядається не лише як створення умов для навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти, а як комплексна система забезпечення рівних можливостей, подолання дискримінації, розвитку толерантного середовища та підтримки соціальної участі кожної особистості. Важливу роль у цьому процесі відіграють фахівці соціальної сфери, зокрема соціальні працівники, які забезпечують соціальний супровід дітей та їхніх сімей, сприяють взаємодії між учасниками освітнього процесу, допомагають долати соціальні бар'єри та підтримують реалізацію принципів інклюзивної освіти на практиці [5; 22; 41].

Актуальність дослідження посилюється сучасними викликами, які постали перед українською системою освіти в умовах воєнного стану. Зростання кількості дітей, які потребують додаткової підтримки, внутрішнє переміщення сімей, психологічні наслідки війни, необхідність створення безпечного та доступного освітнього середовища потребують удосконалення механізмів соціальної підтримки та підвищення ефективності діяльності соціальних працівників у сфері освітньої інклюзії [24; 27; 37].

Особливого значення набуває міжвідомча та міждисциплінарна взаємодія у процесі забезпечення інклюзивного навчання. Соціальний працівник виступає посередником між дитиною, сім'єю, закладом освіти, інклюзивно-ресурсним центром, громадськими організаціями та іншими суб'єктами соціальної

підтримки. Від рівня його професійної компетентності значною мірою залежить успішність соціалізації дитини, ефективність адаптації до освітнього середовища та реалізація її освітніх прав [17; 35; 41].

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить про значний інтерес науковців до проблем інклюзивної освіти, соціальної роботи та соціальної підтримки осіб з особливими освітніми потребами. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці А. Колупаєвої, О. Таранченко, В. Бондаря, В. Синьова, Т. Семигіної, Н. Коваленко, Л. Хоружої, О. Савченко та інших учених, які розкривають сутність інклюзивної освіти, особливості соціальної роботи та механізми забезпечення соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами [3; 18; 33; 34; 36]. Важливими для дослідження є також наукові праці Г. В. Давиденко, присвячені питанням інклюзії, доступності, соціальної інтеграції та розвитку інклюзивного середовища в умовах цифрової трансформації суспільства [6–8]. Нормативно-правову основу дослідження становлять міжнародні та національні документи у сфері освіти, соціальної роботи, захисту прав осіб з інвалідністю та забезпечення інклюзивного навчання [12–14; 19].

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії, дослідження особливостей його професійної діяльності та розробка соціального проєкту з удосконалення соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати теоретичні засади освітньої інклюзії та її нормативно-правове забезпечення.
2. Розкрити зміст соціальної роботи в системі інклюзивної освіти.
3. Охарактеризувати роль і професійні функції соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії.
4. Дослідити діяльність закладів освіти та соціальних інституцій щодо підтримки освітньої інклюзії на базі ГО «Соціальна перспектива».
5. Провести емпіричне дослідження ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії.

6. Розробити соціальний проєкт, спрямований на вдосконалення діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії.

Об’єкт дослідження – процес забезпечення освітньої інклюзії в системі соціальної роботи.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи та професійні функції соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використано комплекс взаємопов’язаних методів: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація наукової літератури; аналіз нормативно-правових документів; анкетування; напівструктуроване інтерв’ю; методи кількісної та якісної обробки емпіричних даних.

Емпіричною базою дослідження визначено громадську організацію «Соціальна перспектива» (м. Вінниця). У дослідженні взяли участь 20 респондентів, які представляли різні групи учасників інклюзивного освітнього процесу (батьки дітей з особливими освітніми потребами, педагогічні працівники, представники громадського сектору). Також проведено 10 напівструктурованих інтерв’ю із соціальними працівниками, педагогами та батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання отриманих результатів для вдосконалення діяльності соціальних працівників у закладах освіти, підвищення ефективності соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами та розробки програм підтримки інклюзивного освітнього середовища.

Публікації. За результатами дослідження підготовлено наукову статтю на тему «Роль соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії».

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (42 найменування) та додатків. Робота містить таблиці, що відображають результати теоретичного й емпіричного дослідження. Загальний обсяг роботи становить 54 сторінки комп’ютерного тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ

1.1 Сутність, принципи та нормативно-правові засади освітньої інклюзії

У сучасному світі забезпечення рівного доступу до освіти є одним із ключових показників демократичного розвитку суспільства та рівня дотримання прав людини. Освіта визнається фундаментальним правом кожної особи, а тому держави зобов'язані створювати умови для її доступності незалежно від фізичних, психічних, інтелектуальних, соціальних чи інших особливостей людини. Саме в цьому контексті формується концепція освітньої інклюзії, яка останніми десятиліттями стала одним із провідних напрямів розвитку освітньої політики більшості країн світу [12; 19; 37].

Поняття «інклюзія» походить від англійського слова inclusion та означає залучення, включення або повноцінну участь усіх членів суспільства в різних сферах життєдіяльності. У сучасному науковому дискурсі інклюзія розглядається не лише як освітня технологія або форма організації навчального процесу, а як суспільна цінність, що ґрунтується на принципах рівності, поваги до різноманітності та недискримінації [18; 36].

Освітня інклюзія є складним багатовимірним явищем, яке перебуває на перетині педагогіки, соціальної роботи, психології, права та соціальної політики. Вона передбачає створення такого освітнього середовища, у якому кожна дитина має можливість реалізувати свій потенціал, отримати якісну освіту та брати активну участь у житті освітньої спільноти незалежно від наявності особливих освітніх потреб [3; 33].

У науковій літературі існує кілька підходів до трактування сутності освітньої інклюзії. Одні дослідники розглядають її як механізм реалізації права на освіту, інші – як процес соціальної інтеграції, а треті – як інструмент побудови безбар'єрного суспільства. Узагальнення основних підходів наведено в таблиці 1.1 «Наукові підходи до розуміння сутності освітньої інклюзії» (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Наукові підходи до розуміння сутності освітньої інклюзії

Підхід	Характеристика
Правовий	Розглядає інклюзію як реалізацію права кожної людини на освіту без дискримінації
Педагогічний	Передбачає адаптацію освітнього процесу відповідно до потреб усіх учнів
Соціальний	Орієнтований на соціальну інтеграцію та подолання ізоляції
Психологічний	Акцентує увагу на розвитку особистості та створенні комфортного освітнього середовища
Комплексний	Поєднує освітні, соціальні, психологічні та правові аспекти підтримки дитини

Джерело: узагальнено автором на основі [3; 18; 33; 36].

Сучасні міжнародні організації розглядають інклюзивну освіту як процес усунення бар'єрів, що перешкоджають участі дітей у навчанні. При цьому увага акцентується не на обмеженнях особистості, а на необхідності трансформації освітнього середовища відповідно до потреб кожного учня [37; 38; 42].

Важливе значення для розуміння сутності освітньої інклюзії мають її принципи. Саме вони визначають зміст інклюзивної політики та практики у закладах освіти. Принципи інклюзивної освіти формують основу діяльності педагогів, соціальних працівників, психологів та інших фахівців, які забезпечують підтримку дітей з особливими освітніми потребами [22; 41].

До основних принципів освітньої інклюзії належать:

- рівність освітніх можливостей;
- недискримінація;
- повага до людської гідності;
- доступність освітнього середовища;
- індивідуалізація навчання;
- партнерство та співпраця;
- міждисциплінарний підхід;
- участь сім'ї в освітньому процесі [12; 24].

Принцип рівності можливостей означає забезпечення права кожної дитини на отримання якісної освіти незалежно від її індивідуальних особливостей. Принцип доступності передбачає створення фізично, інформаційно та соціально доступного середовища. Принцип індивідуалізації навчання полягає у врахуванні особливостей розвитку та потреб конкретної дитини під час організації освітнього процесу [16; 24].

Особливого значення в умовах розвитку інклюзивної освіти набуває концепція безбар'єрності. Вона передбачає усунення архітектурних, комунікаційних, інформаційних та соціально-психологічних бар'єрів, які можуть обмежувати участь дітей в освітньому процесі. Відповідно до Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року безбар'єрність визначається як одна з ключових умов побудови інклюзивного суспільства [27].

Не менш важливим є принцип міждисциплінарної взаємодії. Реалізація інклюзивної освіти потребує співпраці педагогів, соціальних працівників, психологів, медичних працівників, фахівців інклюзивно-ресурсних центрів та батьків. Така взаємодія дозволяє комплексно оцінювати потреби дитини та забезпечувати ефективний супровід її розвитку [17; 35].

Розвиток інклюзивної освіти став результатом поступового переосмислення традиційних підходів до організації навчального процесу та ставлення до дітей з особливими освітніми потребами. Протягом тривалого часу в освітній практиці домінувала модель, відповідно до якої дитина мала пристосовуватися до існуючих умов функціонування закладу освіти. У такій системі відмінності між учнями часто сприймалися як перешкода для ефективного навчання, а підтримка дітей з особливими освітніми потребами здійснювалася переважно через спеціалізовані установи. Натомість сучасна інклюзивна модель ґрунтується на принципово іншому підході, який передбачає адаптацію освітнього середовища до потреб кожної дитини, визнання різноманітності як суспільної цінності та створення умов для рівноправної участі всіх здобувачів освіти в навчальному процесі. Саме тому для більш повного розуміння особливостей інклюзивної освіти доцільно здійснити порівняння

традиційної та інклюзивної моделей організації освітнього процесу, що дозволить визначити їхні ключові відмінності та переваги сучасного інклюзивного підходу. Результати аналізу представлені у таблиці 1.2 «Порівняльна характеристика традиційної та інклюзивної моделей освіти» (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика традиційної та інклюзивної моделей освіти

Критерій	Традиційна модель	Інклюзивна модель
Ставлення до відмінностей	Відмінності розглядаються як проблема	Відмінності визнаються суспільною цінністю
Організація навчання	Адаптація дитини до системи	Адаптація системи до потреб дитини
Участь сім'ї	Обмежена	Активна та партнерська
Освітнє середовище	Орієнтоване на середнього учня	Орієнтоване на різноманітність потреб

Джерело: узагальнено автором на основі [18; 24; 37; 38].

Важливою складовою розвитку освітньої інклюзії є нормативно-правове забезпечення. Міжнародну основу становить Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, яка гарантує право на інклюзивну освіту на всіх рівнях та зобов'язує держави створювати необхідні умови для її реалізації [19].

На національному рівні правове регулювання інклюзивної освіти здійснюється Законом України «Про освіту», Законом України «Про повну загальну середню освіту», постановами Кабінету Міністрів України щодо організації інклюзивного навчання та діяльності інклюзивно-ресурсних центрів [12; 13; 16; 32].

Важливим етапом розвитку інклюзивної освіти стало ухвалення Стратегії розвитку інклюзивної освіти на 2024-2030 роки, яка передбачає розширення доступу до якісної освіти, удосконалення системи підтримки дітей з особливими освітніми потребами та підвищення професійної компетентності фахівців [24].

Окремої уваги заслуговують наукові праці Г. В. Давиденко, у яких наголошується на взаємозв’язку освітньої інклюзії, цифрової доступності та соціальної інтеграції. Науковиця здійснила вагомий внесок у розвиток наукового осмислення проблем освітньої інклюзії, соціальної інтеграції та доступності освітнього середовища. У своїх наукових працях дослідниця розглядає інклюзію як комплексний соціальний процес, спрямований на забезпечення рівних можливостей для всіх членів суспільства незалежно від їхніх фізичних, психофізичних чи соціальних особливостей. Особливу увагу авторка приділяє питанням соціальної інтеграції осіб з інвалідністю, розвитку інклюзивної культури та формуванню безбар’єрного середовища в освітній і соціальній сферах [6].

У монографії Digital Inclusion and Accessibility: Social Digitalisation Г. В. Давиденко досліджує вплив цифрової трансформації суспільства на процеси соціальної інклюзії та доступності. Авторка обґрунтовує необхідність забезпечення не лише фізичної, а й цифрової доступності освітніх ресурсів, інформаційних платформ та соціальних сервісів для осіб з інвалідністю. У роботі наголошується, що сучасна інклюзія неможлива без рівного доступу до цифрових технологій, які дедалі більше визначають можливості людини щодо навчання, комунікації та участі в суспільному житті [6].

Важливими для тематики освітньої інклюзії є також наукові праці Г. В. Давиденко, присвячені проблемам формування толерантного ставлення до осіб з інвалідністю та розвитку інклюзивного суспільства. Зокрема, у співавторстві з Р. Романьским дослідниця доводить, що толерантність є однією з ключових умов успішної соціальної та освітньої інклюзії, оскільки сприяє подоланню стереотипів, дискримінаційних практик та соціальної ізоляції людей з інвалідністю [8]. У публікаціях, присвячених інклюзивній освіті в умовах цифрової трансформації, авторка підкреслює необхідність підготовки фахівців соціальної сфери до роботи в інклюзивному середовищі та розвитку міждисциплінарної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу [7]. Отже, науковий доробок Г. В. Давиденко має важливе значення для розуміння сучасних тенденцій розвитку освітньої інклюзії та визначення ролі соціального

працівника у забезпеченні рівних можливостей для дітей з особливими освітніми потребами [6–8].

Таким чином, освітня інклюзія є складною соціально-педагогічною системою, спрямованою на забезпечення рівного доступу до освіти та створення умов для повноцінної участі всіх дітей в освітньому процесі. Її реалізація базується на принципах рівності, доступності, недискримінації, індивідуалізації та партнерства, а нормативно-правове забезпечення формує необхідні умови для подальшого розвитку інклюзивної освіти в Україні та посилення ролі соціального працівника у цьому процесі.

1.2 Соціальна робота в системі інклюзивної освіти: зміст, завдання та напрями діяльності

Розвиток інклюзивної освіти в Україні та світі зумовив необхідність розширення функцій соціальної роботи в освітньому середовищі. Сучасна інклюзивна освіта передбачає не лише забезпечення доступу дітей з особливими освітніми потребами до навчання, але й створення умов для їх повноцінної соціалізації, адаптації, особистісного розвитку та активної участі в житті суспільства. У зв’язку з цим соціальна робота стає важливим складником системи інклюзивної освіти, оскільки спрямована на підтримку дитини, її сім’ї та всіх учасників освітнього процесу [22; 34].

Сучасна концепція соціальної роботи ґрунтується на визнанні цінності кожної людини, повазі до її прав, свобод та індивідуальних особливостей. У межах інклюзивного підходу дитина з особливими освітніми потребами розглядається не як об’єкт допомоги чи опіки, а як активний учасник освітнього процесу, який має право на розвиток власного потенціалу та реалізацію життєвих можливостей. Саме тому соціальна робота в системі інклюзивної освіти орієнтується на створення умов для максимальної участі дитини у навчальній, соціальній та громадській діяльності [18; 36].

У науковій літературі соціальна робота в інклюзивній освіті розглядається як професійна діяльність, спрямована на забезпечення соціального

благополуччя, захисту прав, соціальної підтримки та інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в освітнє середовище. Вона поєднує соціально-педагогічні, психологічні, консультативні, організаційні та правозахисні функції, забезпечуючи комплексний підхід до вирішення проблем дитини та її сім'ї [5; 23; 34].

Особливістю соціальної роботи в умовах інклюзивної освіти є її міждисциплінарний характер. Соціальний працівник взаємодіє з педагогами, психологами, асистентами вчителів, адміністрацією закладу освіти, інклюзивно-ресурсними центрами, медичними працівниками та батьками. Така співпраця дозволяє забезпечити комплексний супровід дитини та створити умови для її успішного навчання і соціальної адаптації [17; 35].

Основні підходи до розуміння змісту соціальної роботи в системі інклюзивної освіти наведено в таблиці 1.3 «Підходи до визначення змісту соціальної роботи в системі інклюзивної освіти» (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Підходи до визначення змісту соціальної роботи в системі інклюзивної освіти

Підхід	**Характеристика**
Правозахисний	Спрямований на забезпечення реалізації прав дитини на освіту та соціальний захист
Соціально-педагогічний	Передбачає сприяння розвитку, соціалізації та адаптації дитини
Комплексний	Поєднує соціальну, психологічну, педагогічну та консультативну підтримку
Партнерський	Базується на взаємодії сім'ї, школи та соціальних служб
Інклюзивний	Орієнтований на усунення бар'єрів та забезпечення рівних можливостей

Джерело: узагальнено автором на основі [5; 17; 22; 34].

Соціальна робота в системі інклюзивної освіти виконує низку важливих завдань, які охоплюють різні аспекти життєдіяльності дитини. Насамперед вона спрямована на забезпечення сприятливих умов для соціалізації та розвитку особистості. Соціальний працівник допомагає дитині адаптуватися до освітнього середовища, налагодити взаємини з однолітками, подолати труднощі комунікації та сформувати позитивне ставлення до себе [22; 39].

Важливим завданням є також підтримка сім'ї дитини з особливими освітніми потребами. Батьки нерідко стикаються з психологічними, соціальними та організаційними труднощами, пов'язаними з вихованням та навчанням дитини. Соціальний працівник надає консультаційну допомогу, інформує про доступні соціальні послуги, сприяє отриманню необхідної підтримки та залучає сім'ю до процесу прийняття рішень щодо розвитку дитини [11; 22].

Особливого значення набуває діяльність соціального працівника щодо формування інклюзивної культури в закладі освіти. Йдеться про створення атмосфери толерантності, взаємоповаги та прийняття різноманітності. Як зазначає Г. В. Давиденко, формування позитивного ставлення до осіб з інвалідністю є однією з важливих передумов успішної соціальної та освітньої інклюзії, оскільки сприяє подоланню упереджень та дискримінаційних практик [8].

Зміст діяльності соціального працівника в системі інклюзивної освіти реалізується через виконання низки професійних функцій. До них належать діагностична, профілактична, консультативна, посередницька, організаційна, правозахисна та соціально-педагогічна функції. Кожна з них має важливе значення для забезпечення ефективного соціального супроводу дитини та її сім'ї [5; 34; 41].

Соціальна робота в інклюзивній освіті спрямована також на виявлення та подолання бар'єрів, які можуть обмежувати участь дитини в освітньому процесі. Такі бар'єри можуть мати фізичний, інформаційний, соціально-психологічний або організаційний характер. Саме тому діяльність соціального працівника орієнтується не лише на підтримку конкретної дитини, а й на зміну умов

освітнього середовища відповідно до принципів доступності та безбар’єрності [27; 37].

У сучасних умовах особливої актуальності набуває цифровий вимір інклюзивної освіти. Розвиток дистанційного навчання та цифрових освітніх ресурсів створює нові можливості для дітей з особливими освітніми потребами, але водночас висуває нові вимоги до забезпечення цифрової доступності. У своїх дослідженнях Г. В. Давиденко наголошує на необхідності розвитку цифрової інклюзії як важливого складника сучасної соціальної політики та інклюзивної освіти [6; 7].

Соціальна робота в системі інклюзивної освіти характеризується багатофункціональністю та комплексним характером діяльності. На відміну від традиційного підходу, який передбачав переважно надання окремих видів соціальної допомоги, сучасний соціальний працівник виконує широкий спектр професійних завдань, спрямованих на забезпечення повноцінної участі дитини з особливими освітніми потребами в освітньому процесі. Його діяльність охоплює не лише підтримку самої дитини, а й роботу з батьками, педагогічними працівниками, адміністрацією закладу освіти, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів та іншими суб’єктами міжвідомчої взаємодії.

Важливою особливістю соціальної роботи в умовах інклюзивної освіти є поєднання діагностичних, консультативних, профілактичних, правозахисних, організаційних та просвітницьких функцій. Такий комплексний підхід дозволяє своєчасно виявляти проблеми, забезпечувати ефективний соціальний супровід та створювати сприятливі умови для навчання, розвитку й соціалізації дитини.

Для більш повного розуміння змісту діяльності соціального працівника доцільно систематизувати основні напрями його роботи в системі інклюзивної освіти.

Аналіз наведено у таблиці 1.4 «Основні напрями діяльності соціального працівника в системі інклюзивної освіти» (табл.1.4).

Таблиця 1.4

Основні напрями діяльності соціального працівника в системі інклюзивної освіти

Напрям діяльності	Зміст роботи
Соціально-діагностичний	Вивчення потреб дитини та її сім'ї, оцінка соціальної ситуації
Консультативний	Надання інформаційної та психологічної підтримки батькам і педагогам
Соціально-профілактичний	Попередження соціальної ізоляції, дискримінації та булінгу
Організаційний	Координація взаємодії між учасниками інклюзивної команди
Правозахисний	Захист прав дитини на освіту та соціальні послуги
Соціально-педагогічний	Сприяння адаптації, соціалізації та розвитку дитини
Просвітницький	Формування інклюзивної культури та толерантного ставлення до різноманітності

Джерело: узагальнено автором на основі [5; 17; 22; 34; 41].

Важливою особливістю діяльності соціального працівника є його роль як посередника між різними суб'єктами інклюзивного освітнього процесу. Соціальний працівник сприяє ефективній комунікації між сім'єю, закладом освіти, соціальними службами та іншими установами, залученими до підтримки дитини. Саме така координаційна діяльність дозволяє забезпечити безперервність соціального супроводу та підвищити ефективність надання допомоги [17; 22].

Суттєве значення має також просвітницька діяльність соціального працівника. Вона спрямована на підвищення рівня обізнаності педагогів, батьків та учнів щодо принципів інклюзії, прав осіб з інвалідністю та особливостей взаємодії з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Така діяльність сприяє

формуванню позитивного соціального клімату та запобіганню проявам дискримінації [8; 37].

Отже, соціальна робота є невід'ємним складником системи інклюзивної освіти та виконує важливу роль у забезпеченні соціальної підтримки, адаптації та інтеграції дітей з особливими освітніми потребами. Її зміст охоплює широкий спектр напрямів діяльності – від соціальної діагностики та консультування до правозахисної та просвітницької роботи. Ефективність соціальної роботи значною мірою залежить від міждисциплінарної взаємодії, партнерства із сім'єю та створення безбар'єрного освітнього середовища, що відповідає сучасним принципам інклюзивної освіти.

1.3 Роль і професійні функції соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії

Розвиток інклюзивної освіти зумовлює необхідність залучення широкого кола фахівців, які забезпечують підтримку дітей з особливими освітніми потребами та сприяють створенню безпечного, доступного й комфортного освітнього середовища. Серед таких фахівців особливе місце належить соціальному працівнику, діяльність якого спрямована на забезпечення соціального благополуччя дитини, захист її прав, підтримку сім'ї та координацію взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Саме соціальний працівник виступає одним із ключових суб'єктів реалізації інклюзивного підходу в освіті, оскільки поєднує соціальні, педагогічні, правозахисні та організаційні аспекти підтримки особистості [5; 22; 41].

Сучасна модель інклюзивної освіти передбачає перехід від вузького розуміння підтримки дітей з особливими освітніми потребами до комплексного підходу, орієнтованого на забезпечення рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу. У цьому контексті роль соціального працівника виходить за межі надання окремих соціальних послуг та охоплює широкий спектр професійної діяльності, спрямованої на створення умов для повноцінного розвитку та соціальної інтеграції дитини [17; 23].

У науковій літературі соціальний працівник розглядається як посередник між дитиною, сім’єю, закладом освіти, соціальними службами та громадою. Його діяльність спрямована на подолання соціальних бар’єрів, попередження дискримінації, захист прав дитини та забезпечення доступу до необхідних ресурсів і послуг. Такий підхід відповідає сучасним міжнародним принципам інклюзивної освіти, які наголошують на необхідності комплексної підтримки особистості та розвитку інклюзивного середовища [19; 37].

Особливого значення роль соціального працівника набуває в умовах зростання соціальної різноманітності учнівського контингенту. Окрім дітей з інвалідністю, до категорії осіб з особливими освітніми потребами можуть належати діти з порушеннями розвитку, внутрішньо переміщені особи, діти з малозабезпечених сімей, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, та інші вразливі групи населення. Це потребує від соціального працівника високого рівня професійної компетентності та готовності працювати в умовах різноманіття [24; 34].

Соціальна робота в умовах інклюзивної освіти передбачає виконання соціальним працівником багатьох взаємопов’язаних професійних ролей. Їх зміст визначається потребами дитини, особливостями освітнього середовища та необхідністю забезпечення ефективної взаємодії між усіма учасниками інклюзивного процесу. Виконуючи різні ролі, соціальний працівник сприяє соціальній адаптації, захисту прав та створенню умов для успішного навчання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

У процесі забезпечення освітньої інклюзії соціальний працівник виконує низку соціально значущих ролей, які дозволяють забезпечити ефективну підтримку всіх учасників освітнього процесу. Вважаємо за доцільне представити коротко основні професійні ролі соціального працівника в системі інклюзивної освіти у вигляді таблиці 1.5 «Основні професійні ролі соціального працівника в системі інклюзивної освіти» (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Основні професійні ролі соціального працівника в системі інклюзивної освіти

Роль	Характеристика
Посередник	Забезпечує взаємодію між дитиною, сім'єю, закладом освіти та соціальними службами
Захисник прав	Сприяє реалізації прав дитини на освіту та соціальний захист
Консультант	Надає інформаційну та консультативну підтримку сім'ям і педагогам
Координатор	Організовує міжвідомчу взаємодію фахівців інклюзивної команди
Адвокат інтересів дитини	Представляє інтереси дитини під час прийняття рішень щодо її розвитку та навчання
Просвітник	Формує інклюзивну культуру та толерантне ставлення до різноманітності
Соціальний супроводжувач	Забезпечує соціальну адаптацію та підтримку дитини в освітньому середовищі

Джерело: узагальнено автором на основі [5; 17; 22; 41].

Однією з найважливіших ролей соціального працівника є роль координатора міждисциплінарної взаємодії. Інклюзивна освіта передбачає командний підхід до вирішення проблем дитини, тому ефективна співпраця між педагогами, психологами, асистентами вчителів, медичними працівниками, фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів та батьками є необхідною умовою успішної реалізації індивідуальної освітньої траєкторії [17; 35].

Важливою складовою діяльності соціального працівника є захист прав дитини. Відповідно до Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та законодавства України кожна дитина має право на доступну та якісну освіту без дискримінації [12; 19]. Соціальний працівник контролює дотримання цих прав,

сприяє усуненню бар’єрів та допомагає сім’ям отримувати необхідні соціальні послуги й підтримку.

Сучасна практика інклюзивної освіти свідчить, що ефективність соціального супроводу значною мірою залежить від здатності соціального працівника здійснювати раннє виявлення соціальних ризиків та проблем. Саме тому важливе місце у структурі його діяльності займає діагностична функція, яка передбачає оцінку соціальної ситуації розвитку дитини, аналіз сімейного середовища та визначення потреб у додатковій підтримці [22; 39].

Окремого значення набуває діяльність соціального працівника щодо формування інклюзивної культури закладу освіти. На думку Г. В. Давиденко, успішна інклюзія неможлива без розвитку толерантного ставлення до осіб з інвалідністю та формування культури поваги до різноманітності [8]. Саме тому соціальний працівник бере участь у проведенні інформаційно-просвітницьких заходів, тренінгів, виховних програм та інших форм роботи, спрямованих на розвиток інклюзивного середовища.

Для реалізації зазначених ролей соціальний працівник виконує комплекс професійних функцій, які охоплюють різні напрями соціальної підтримки.

Перед розглядом основних функцій соціального працівника доцільно зазначити, що їх реалізація забезпечує системний характер соціальної роботи та дозволяє комплексно реагувати на потреби дітей з особливими освітніми потребами. Кожна функція має власне змістове наповнення, однак у практичній діяльності вони тісно взаємопов’язані та доповнюють одна одну. Завдяки цьому соціальний працівник може ефективно виконувати завдання соціального супроводу, координувати взаємодію учасників освітнього процесу та сприяти створенню умов для успішної соціалізації дитини. Узагальнену характеристику основних професійних функцій соціального працівника в системі інклюзивної освіти наведено в таблиці 1.6 «Професійні функції соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії» (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Професійні функції соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії

Функція	Зміст діяльності
Діагностична	Вивчення потреб дитини та оцінка соціальної ситуації
Консультативна	Надання рекомендацій батькам, педагогам та учням
Правозахисна	Захист прав дитини на освіту та соціальні послуги
Організаційна	Координація діяльності учасників інклюзивної команди
Профілактична	Попередження соціальної ізоляції, булінгу та дискримінації
Соціально-педагогічна	Сприяння адаптації та соціалізації дитини
Посередницька	Налагодження взаємодії між сім'єю, школою та громадою

Джерело: узагальнено автором на основі [5; 22; 34; 41].

Сучасні тенденції розвитку інклюзивної освіти свідчать про зростання значення цифрових технологій у професійній діяльності соціального працівника. Цифрові платформи, дистанційне консультування, електронні освітні ресурси та інформаційні сервіси розширюють можливості соціальної підтримки дітей та їхніх сімей. У дослідженнях Г. В. Давиденко підкреслюється важливість цифрової доступності як складової соціальної інклюзії та необхідність підготовки фахівців до роботи в умовах цифрової трансформації суспільства [6; 7].

Не менш важливим напрямом діяльності соціального працівника є підтримка сім'ї. Практика свідчить, що саме сім'я є основним ресурсом розвитку дитини, тому якість взаємодії між батьками та закладом освіти значною мірою впливає на ефективність інклюзивного навчання. Соціальний працівник сприяє формуванню партнерських відносин між сім'єю та школою, забезпечує

консультативну підтримку та допомагає батькам орієнтуватися в системі соціальних і освітніх послуг [11; 22].

Отже, соціальний працівник відіграє ключову роль у забезпеченні освітньої інклюзії, виступаючи посередником, координатором, захисником прав дитини та організатором соціального супроводу. Його професійна діяльність охоплює широкий спектр функцій, спрямованих на створення безбар'єрного освітнього середовища, підтримку дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей, розвиток інклюзивної культури та забезпечення рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу. Саме комплексний характер діяльності соціального працівника забезпечує ефективну реалізацію принципів інклюзивної освіти в сучасному суспільстві.

Висновки до 1 розділу

У результаті теоретичного аналізу наукової літератури, нормативно-правових документів та сучасних підходів до організації інклюзивної освіти встановлено, що освітня інклюзія є важливою складовою державної освітньої та соціальної політики, спрямованою на забезпечення рівних можливостей для всіх здобувачів освіти незалежно від особливостей їхнього розвитку, стану здоров'я чи соціального статусу. Інклюзивна освіта ґрунтується на принципах рівності, недискримінації, доступності, поваги до людської гідності, індивідуального підходу та партнерської взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Її реалізація забезпечується міжнародними документами, національним законодавством України та сучасними стратегіями розвитку безбар'єрного освітнього середовища [12; 19; 24].

З'ясовано, що соціальна робота є невід'ємною складовою системи інклюзивної освіти та виконує важливу функцію соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Основними напрямами соціальної роботи в інклюзивному освітньому середовищі є соціальна діагностика, консультування, профілактика соціальних ризиків, захист прав дитини, організація міжвідомчої взаємодії, підтримка сім'ї та формування інклюзивної культури в закладі освіти.

Ефективність соціальної роботи значною мірою залежить від комплексного підходу до вирішення проблем дитини та активної співпраці між педагогами, батьками, психологами, соціальними працівниками та іншими фахівцями [17; 22; 34].

Встановлено, що соціальний працівник посідає важливе місце в системі забезпечення освітньої інклюзії, оскільки виконує ролі посередника, консультанта, координатора, захисника прав дитини, організатора соціального супроводу та провідника інклюзивних цінностей. Його професійна діяльність охоплює широкий спектр функцій: діагностичну, консультативну, правозахисну, профілактичну, організаційну, соціально-педагогічну та просвітницьку. Саме завдяки діяльності соціального працівника забезпечується ефективна взаємодія між усіма суб’єктами інклюзивного освітнього процесу та створюються умови для успішної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами [5; 22; 41].

Особливу увагу в дослідженні приділено сучасним тенденціям розвитку інклюзивної освіти, серед яких важливе місце займають цифрова доступність, безбар’єрність та міждисциплінарна взаємодія. Наукові праці Г. В. Давиденко підтверджують необхідність комплексного розуміння інклюзії як процесу, що охоплює освітню, соціальну та цифрову сфери життя людини, а також підкреслюють важливість формування толерантного ставлення до осіб з інвалідністю та розвитку інклюзивного суспільства [6–8].

Отже, теоретичний аналіз дозволив визначити сутність освітньої інклюзії, розкрити зміст соціальної роботи в інклюзивному освітньому середовищі та обґрунтувати ключову роль соціального працівника у забезпеченні рівних освітніх можливостей. Отримані результати створюють теоретичну основу для проведення емпіричного дослідження особливостей діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії та розробки практичних рекомендацій щодо її вдосконалення.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ ТА РОЗРОБКА СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУ

2.1 Діяльність закладів освіти та соціальних інституцій щодо підтримки освітньої інклюзії та програма емпіричного дослідження

Розвиток інклюзивної освіти в Україні супроводжується формуванням комплексної системи підтримки дітей з особливими освітніми потребами, яка об’єднує діяльність закладів освіти, соціальних служб, інклюзивно-ресурсних центрів, громадських організацій та інших соціальних інституцій. Такий підхід забезпечує реалізацію права кожної дитини на якісну освіту, сприяє її соціальній адаптації та створює умови для повноцінної участі в суспільному житті [12; 13].

Сучасна модель інклюзивної освіти передбачає, що відповідальність за підтримку дитини з особливими освітніми потребами покладається не лише на заклад освіти, а й на широку мережу соціальних партнерів. Саме тому ефективність інклюзивного навчання значною мірою залежить від рівня міжвідомчої взаємодії та координації діяльності всіх суб’єктів підтримки. У цьому процесі важлива роль належить соціальному працівнику, який забезпечує соціальний супровід дитини та сім’ї, сприяє налагодженню комунікації між різними фахівцями та бере участь у створенні безбар’єрного освітнього середовища [17; 22; 41].

Заклади освіти виступають основною ланкою реалізації інклюзивної політики на практиці. Вони забезпечують організацію освітнього процесу, створення інклюзивного середовища, адаптацію освітніх програм і здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Важливими учасниками цього процесу є педагогічні працівники, асистенти вчителів, практичні психологи та соціальні працівники, які спільно працюють над створенням умов для успішного навчання та соціалізації дитини [16; 24].

Поряд із закладами освіти вагоме значення мають соціальні інституції, які забезпечують додаткову підтримку дітей та їхніх сімей. До таких інституцій належать інклюзивно-ресурсні центри, центри соціальних служб, служби у справах

дітей, заклади охорони здоров’я та громадські організації. Їх діяльність спрямована на проведення оцінки потреб дитини, надання соціальних послуг, консультування сімей та сприяння інтеграції осіб з особливими освітніми потребами в суспільство [14; 32].

Для кращого розуміння системи забезпечення освітньої інклюзії доцільно охарактеризувати основних суб’єктів цього процесу та їхні функції. Аналіз представлено у таблиці 2.1 «Основні суб’єкти забезпечення освітньої інклюзії та їх функції» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Основні суб’єкти забезпечення освітньої інклюзії та їх функції

Суб’єкт	Основні функції
Заклад освіти	Організація інклюзивного навчання, створенн безпечного та доступного середовища
Соціальний працівник	Соціальний супровід, координація взаємоді захист прав дитини
Інклюзивно-ресурсний цент	Комплексна оцінка розвитку дитини та наданн рекомендацій
Практичний психолог	Психологічна підтримка дітей та батьків
Батьки	Участь у розробці індивідуальної програм розвитку та підтримка дитини
Соціальні служби	Надання соціальних послуг та підтримки сім’ям
Громадські організації	Реалізація інклюзивних програм і проєкті соціальна підтримка та адвокація

Джерело: узагальнено автором на основі [14; 16; 17; 22; 32].

Особливу роль у розвитку інклюзивної освіти відіграють громадські організації, які здійснюють соціальні, освітні та просвітницькі ініціативи. Однією з таких організацій є ГО «Соціальна перспектива», діяльність якої спрямована на розвиток інклюзивного суспільства, підтримку осіб з інвалідністю, реалізацію освітніх та соціальних проєктів, сприяння цифровій доступності та захисту прав вразливих категорій населення. Організація активно співпрацює із закладами

освіти, державними установами та міжнародними партнерами, реалізуючи заходи, спрямовані на розвиток інклюзії та соціальної інтеграції [6; 8].

Емпіричне дослідження ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії було проведено на базі громадської організації «Соціальна перспектива». Організація здійснює діяльність у місті Вінниця та має значний досвід реалізації соціально значущих ініціатив, спрямованих на підтримку вразливих категорій населення, розвиток інклюзивного середовища, захист прав осіб з інвалідністю, соціальну адаптацію, психологічну підтримку та просвітницьку діяльність.

ГО «Соціальна перспектива» у 2025 році відзначила 10 років активної діяльності під гаслом «Наша сила — у різноманітті». Важливою особливістю організації є те, що 65% її команди становлять люди з інвалідністю. Це свідчить про практичну реалізацію принципів інклюзії не лише у проєктній діяльності, а й у внутрішній організаційній культурі. Організація створює умови, за яких люди з різним досвідом, потребами та можливостями можуть бути не лише отримувачами допомоги, а й активними учасниками суспільних змін.

За період діяльності ГО «Соціальна перспектива» реалізувала понад 120 соціально значущих проєктів, бенефіціарами яких стали десятки тисяч громадян і громадянок України. Серед основних напрямів роботи організації — соціальна підтримка осіб з інвалідністю, ветеранів, учасників бойових дій та їхніх родин, внутрішньо переміщених осіб, людей у складних життєвих обставинах, а також розвиток інклюзивної освіти, цифрової доступності, гендерної рівності та психосоціальної підтримки.

Організація включена до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг, Реєстру отримувачів гуманітарної допомоги та Реєстру волонтерських організацій. Це підтверджує її офіційний статус як суб’єкта соціальної роботи та надавача соціальних послуг. У 2025 році організація надавала такі соціальні послуги: інформування, консультування, соціальна профілактика, екстрене кризове втручання та соціальна адаптація. Загалом протягом року було надано 470 соціальних послуг.

Важливим напрямом діяльності ГО «Соціальна перспектива» є освітня та просвітницька робота. Організація має власну освітню платформу, що дає змогу

проводити навчальні заходи, вебінари, тренінги та консультації в онлайн-форматі. Це особливо важливо для забезпечення доступності освітніх і соціальних послуг для осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп населення.

У 2025 році ГО «Соціальна перспектива» брала участь у реалізації низки важливих ініціатив, зокрема проєкту «InclusiveShe: Жіноча сила в підприємництві», заходів у межах Alliance for Gender-Responsive and Inclusive Recovery for Ukraine, Психологічного форуму 2025, а також співорганізувала XXV Міжнародну науково-практичну конференцію «Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики». Окремим напрямом діяльності була участь у заходах, пов’язаних із психологічною підтримкою учасників освітнього процесу під час кризових ситуацій і воєнного стану.

Організація має розвинену мережу міжнародних і національних партнерств. Серед її партнерів і донорів – UNESCO’s Participation Programme, Національна комісія України у справах ЮНЕСКО, Міжнародна організація з міграції, Український жіночий фонд, Міністерство міжнародних справ Канади, Представництво Фонду Фрідріха Еберта в Україні, місто Ставангер, Інтеркультурний інститут Ашбурн, Saugus Prieglobstis LT та інші організації.

Матеріально-технічна база ГО «Соціальна перспектива» дозволяє забезпечувати якісне надання соціальних послуг як в офлайн, так і в онлайн-форматах. Організація має сучасні ноутбуки, проєктори, екрани, технічне обладнання для проведення навчальних заходів, а також транспортні засоби, що забезпечують мобільність команди.

Отже, ГО «Соціальна перспектива» є релевантною базою для проведення емпіричного дослідження, оскільки її діяльність безпосередньо пов’язана з інклюзією, соціальною підтримкою, освітніми ініціативами, роботою з особами з інвалідністю та розвитком доступного середовища. Практичний досвід організації дає змогу дослідити роль соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії не лише на теоретичному рівні, а й через аналіз реальних соціальних практик, міжсекторальної взаємодії та підтримки вразливих груп населення.

У своїй діяльності ГО «Соціальна перспектива» приділяє значну увагу питанням забезпечення рівних можливостей у сфері освіти, підтримки дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей, а також підвищення рівня обізнаності суспільства щодо принципів інклюзії. Реалізовані організацією проєкти сприяють формуванню позитивного ставлення до осіб з інвалідністю, розвитку безбар'єрного середовища та розширенню можливостей соціальної участі [6–8].

Для ефективного функціонування інклюзивної освіти важливе значення має міжсекторальна взаємодія між закладами освіти та громадськими організаціями. Саме така співпраця дозволяє залучати додаткові ресурси, проводити інформаційно-просвітницькі заходи, забезпечувати соціальний супровід сімей та реалізовувати інноваційні форми підтримки дітей з особливими освітніми потребами [22; 37].

З метою вивчення ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії було проведено емпіричне дослідження на базі ГО «Соціальна перспектива». Вибір організації обумовлений її багаторічним досвідом роботи у сфері інклюзії, реалізацією соціальних та освітніх проєктів, а також активною співпрацею із закладами освіти та сім'ями дітей з особливими освітніми потребами.

Емпіричне дослідження було спроєктовано як прикладна програма збору та аналізу даних, спрямована на вивчення ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії, визначення ефективності соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами та виявлення умов, які сприяють створенню безбар'єрного освітнього середовища. Логіка дослідження узгоджується з тематикою кваліфікаційної роботи та практичною діяльністю ГО «Соціальна перспектива», оскільки передбачає не лише оцінку діяльності соціального працівника різними учасниками освітнього процесу, а й визначення напрямів удосконалення його професійної діяльності [6; 8].

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей діяльності соціального працівника в системі освітньої інклюзії, визначенні основних проблем соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами та обґрунтуванні шляхів підвищення ефективності соціальної роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

Для досягнення поставленої мети було обрано змішану стратегію дослідження, яка поєднує якісні та кількісні методи збору інформації. Основним якісним методом визначено напівструктуроване інтерв'ю (Додаток А), проведене із 10 респондентами, серед яких соціальні працівники, педагогічні працівники та батьки дітей з особливими освітніми потребами, які співпрацюють із ГО «Соціальна перспектива» або беруть участь у реалізації інклюзивних ініціатив. Такий підхід дозволяє отримати поглиблену інформацію щодо особливостей соціального супроводу, взаємодії між учасниками інклюзивної команди, ефективності підтримки сімей та труднощів, які виникають під час забезпечення освітньої інклюзії.

Інтерв'ювання здійснювалося за попередньо розробленим сценарієм, що включав такі тематичні блоки: організація інклюзивного навчання; роль соціального працівника в роботі з дитиною та сім'єю; взаємодія закладів освіти з громадськими організаціями; труднощі соціального супроводу; оцінка ефективності діяльності соціального працівника; потреби учасників освітнього процесу та пропозиції щодо вдосконалення системи підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Кількісний компонент дослідження передбачав анкетування 20 респондентів за авторським опитувальником «Роль соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії» (Додаток Б). До вибірки увійшли батьки дітей з особливими освітніми потребами, педагогічні працівники, представники громадського сектору та інші особи, залучені до інклюзивного освітнього процесу. Опитувальник містив 12 запитань і був спрямований на визначення рівня обізнаності щодо функцій соціального працівника, оцінку ефективності його діяльності, виявлення основних проблем інклюзивної освіти та визначення пріоритетних напрямів удосконалення соціальної підтримки.

Вибірка та принципи добору респондентів визначалися відповідно до мети дослідження. Для проведення інтерв'ю використовувався цілеспрямований добір учасників, які мають безпосередній досвід взаємодії із системою інклюзивної освіти. Для анкетування застосовувалася зручна вибірка, що дозволила охопити

різні категорії учасників освітнього процесу та отримати комплексне уявлення про роль соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії.

Етичні засади дослідження передбачали добровільність участі респондентів, отримання інформованої згоди, дотримання принципів конфіденційності та анонімності, а також право учасників відмовитися від участі на будь-якому етапі дослідження. Для забезпечення доступності збору інформації респондентам було запропоновано різні формати участі: очне інтерв'ю, онлайн-опитування або телефонне спілкування.

Для систематизації основних етапів проведення дослідження було розроблено відповідну програму, представлену в таблиці 2.2 «Програма емпіричного дослідження ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Програма емпіричного дослідження ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії

Етап дослідження	**Зміст роботи**
Підготовчий	Аналіз наукових джерел та нормативно-правової бази
Організаційний	Формування вибірки та підготовка інструментарію
Емпіричний	Проведення інтерв'ю та анкетування
Аналітичний	Узагальнення та інтерпретація результатів
Проєктувальний	Розробка соціального проєкту щодо вдосконалення діяльності соціального працівника

Джерело: розроблено автором.

Обробка та інтерпретація отриманих даних здійснювалися у двох взаємодоповнювальних напрямах. Якісні дані аналізувалися шляхом тематичного узагальнення, що дозволило виокремити основні проблеми, потреби та ефективні практики соціального супроводу в інклюзивному освітньому середовищі. Кількісні результати анкетування опрацьовувалися шляхом підрахунку частот відповідей,

ранжування основних проблем та визначення пріоритетних напрямів удосконалення діяльності соціального працівника. Поєднання якісних і кількісних методів забезпечило комплексний аналіз досліджуваної проблеми та створило підґрунтя для подальшого аналізу результатів емпіричного дослідження.

Таким чином, діяльність закладів освіти та соціальних інституцій у сфері освітньої інклюзії має комплексний характер і ґрунтується на партнерській взаємодії різних суб'єктів підтримки. Проведене на базі ГО «Соціальна перспектива» емпіричне дослідження дозволяє отримати практичну інформацію щодо особливостей діяльності соціального працівника в інклюзивному освітньому середовищі та створює основу для розробки соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності соціальної роботи у сфері освітньої інклюзії.

2.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії

Після проведення напівструктурованих інтерв'ю з учасниками освітнього процесу було здійснено первинний тематичний аналіз отриманих даних. Результати дослідження засвідчили, що соціальний працівник відіграє важливу роль у забезпеченні освітньої інклюзії, однак ефективність його діяльності значною мірою залежить від рівня взаємодії між закладом освіти, сім'єю, соціальними службами та іншими суб'єктами підтримки. Аналогічно до логіки дослідження, представленої у зразку, основна увага була зосереджена не лише на оцінці діяльності фахівця, а й на визначенні чинників, які сприяють або перешкоджають реалізації інклюзивного підходу в освітньому середовищі.

Учасники інтерв'ю відзначали, що найбільш значущою функцією соціального працівника є забезпечення комунікації між усіма учасниками інклюзивного освітнього процесу. Батьки дітей з особливими освітніми потребами наголошували, що саме соціальний працівник найчастіше допомагає орієнтуватися у системі соціальних та освітніх послуг, інформує про права дитини та можливості отримання додаткової підтримки. Педагогічні працівники, своєю чергою,

розглядали соціального працівника як посередника, який допомагає вирішувати складні соціальні ситуації та координувати взаємодію із сім’єю.

Аналіз відповідей показав, що позитивний досвід взаємодії із соціальним працівником найчастіше пов’язаний із такими чинниками, як оперативність реагування на запити, доступність консультацій, індивідуальний підхід до дитини та сім’ї, а також готовність координувати взаємодію між різними фахівцями. Респонденти зазначали, що ефективна діяльність соціального працівника сприяє підвищенню рівня довіри між школою та батьками, а також полегшує процес адаптації дітей до освітнього середовища.

Водночас учасники дослідження звернули увагу на низку труднощів, які ускладнюють реалізацію соціального супроводу в умовах інклюзивної освіти. Найчастіше згадувалися недостатня кількість фахівців, високе професійне навантаження, недостатня поінформованість окремих учасників освітнього процесу щодо ролі соціального працівника, а також обмежені можливості міжвідомчої взаємодії.

Проведення напівструктурованих інтерв’ю дало змогу отримати більш глибоке розуміння особливостей діяльності соціального працівника в умовах інклюзивної освіти, ніж це можливо за допомогою лише кількісних методів дослідження. На відміну від анкетування, інтерв’ю дозволили не лише зафіксувати загальне ставлення учасників освітнього процесу до роботи соціального працівника, а й виявити конкретні аспекти його професійної діяльності, які найбільше впливають на ефективність забезпечення освітньої інклюзії. У ході спілкування респонденти детально описували власний досвід взаємодії із соціальними працівниками, оцінювали рівень отриманої підтримки, визначали труднощі, з якими стикаються під час організації інклюзивного навчання, а також висловлювали пропозиції щодо вдосконалення існуючої системи соціального супроводу.

Особливу увагу було приділено аналізу ролі соціального працівника як координатора взаємодії між закладом освіти, сім’єю дитини, соціальними службами та громадськими організаціями. Отримані відповіді свідчать, що більшість учасників дослідження розглядають соціального працівника не лише як

фахівця з надання соціальних послуг, а як важливу ланку міждисциплінарної команди, від діяльності якої залежить успішність соціальної адаптації та освітньої інтеграції дитини з особливими освітніми потребами. Водночас респонденти наголошували на необхідності подальшого розвитку системи соціального супроводу, розширення можливостей міжвідомчої співпраці та підвищення доступності соціальних послуг для сімей.

Для систематизації результатів інтерв'ю було здійснено узагальнення основних позитивних аспектів та проблем діяльності соціального працівника у таблиці 2.3 «Результати напівструктурованих інтерв'ю щодо ролі соціального працівника в інклюзивній освіті» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Результати напівструктурованих інтерв'ю щодо ролі соціального працівника в інклюзивній освіті

Аналітичний блок	**Основні результати**
Роль соціального працівника	Координація взаємодії між школою, сім'єю та соціальними службами
Найбільш корисні види допомоги	Консультування, інформування, соціальний супровід сім'ї
Позитивні результати діяльності	Полегшення адаптації дитини, покращення комунікації між учасниками освітнього процесу
Основні труднощі	Велике навантаження, нестача ресурсів, недостатня міжвідомча взаємодія
Потреби учасників	Більше консультацій, індивідуальний супровід, підвищення доступності послуг
Напрями вдосконалення	Розширення штату фахівців, розвиток партнерства та цифрових сервісів

Джерело: складено автором за результатами інтерв'ю.

Аналіз інтерв'ю також дозволив визначити основні позитивні результати діяльності соціальних працівників, найбільш поширені труднощі у професійній діяльності, актуальні потреби учасників освітнього процесу та перспективні

напрями вдосконалення соціальної роботи в інклюзивному середовищі. Узагальнення отриманих даних дало змогу систематизувати ключові тематичні блоки дослідження та сформувати цілісне уявлення про сучасний стан соціального супроводу в умовах інклюзивної освіти.

Отримані результати свідчать, що успішне забезпечення освітньої інклюзії залежить не лише від діяльності окремого соціального працівника, а й від функціонування цілісної системи підтримки, у якій кожен учасник виконує визначені функції та взаємодіє з іншими суб'єктами освітнього процесу.

На наступному етапі дослідження було проведено анкетування за допомогою авторського опитувальника «Роль соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії» (Додаток Б). У дослідженні взяли участь 20 респондентів, серед яких батьки дітей з особливими освітніми потребами, педагогічні працівники та представники громадського сектору.

Аналіз результатів анкетування показав, що більшість респондентів високо оцінюють значення соціального працівника в системі інклюзивної освіти. Зокрема, 85% опитаних зазначили, що діяльність соціального працівника є важливою або дуже важливою для забезпечення успішної соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами. Лише 10% респондентів вважають його роль другорядною, а 5% не змогли визначитися з відповіддю.

Серед функцій соціального працівника, які респонденти вважають найбільш значущими, переважають консультування сімей, координація взаємодії між учасниками освітнього процесу та захист прав дітей. Дещо рідше називалися профілактична та просвітницька діяльність.

Важливим блоком дослідження стало виявлення основних проблем, які перешкоджають ефективному соціальному супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Результати показали, що найчастіше респонденти називали недостатню кількість фахівців, обмежені матеріальні ресурси, недостатню поінформованість батьків щодо соціальних послуг та труднощі міжвідомчої взаємодії.

Для узагальнення результатів анкетування сформовано таблицю 2.4 «Результати анкетування щодо оцінки діяльності соціального працівника» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Результати анкетування щодо оцінки діяльності соціального працівника

Показник	**Кількість респондентів**	**%**
Вважають діяльність соціального працівника дуже важливою	10	50
Вважають діяльність соціального працівника важливою	7	35
Вважають роль соціального працівника другорядною	2	10
Важко відповісти	1	5
Вважають необхідним розширення соціального супроводу	17	85
Підтримують розвиток партнерства між школою та громадськими організаціями	18	90
Вважають за необхідне збільшення кількості соціальних працівників	16	80

Джерело: складено автором за результатами анкетування.

Аналіз результатів анкетування, наведених у таблиці 2.4, свідчить про високий рівень усвідомлення учасниками освітнього процесу значення соціального працівника для забезпечення ефективної освітньої інклюзії. Отримані дані дозволяють стверджувати, що діяльність соціального працівника розглядається більшістю респондентів як важливий складник системи підтримки дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей.

Зокрема, половина опитаних респондентів (50%) оцінили діяльність соціального працівника як дуже важливу для функціонування інклюзивного освітнього середовища. Ще 35% учасників дослідження вважають його діяльність важливою. Таким чином, загалом 85% респондентів позитивно оцінюють роль

соціального працівника в системі освітньої інклюзії. Такий результат свідчить про достатньо високий рівень довіри до фахівців соціальної сфери та усвідомлення їхньої значущості в процесі соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Водночас лише 10% опитаних вважають роль соціального працівника другорядною, а 5% не змогли визначитися із відповіддю. Це може бути пов’язано як із недостатньою обізнаністю окремих учасників освітнього процесу щодо функціональних обов’язків соціального працівника, так і з обмеженим досвідом взаємодії з ним.

Отримані результати підтверджують положення сучасних наукових досліджень, відповідно до яких соціальний працівник виступає важливою ланкою між дитиною, сім’єю, закладом освіти та соціальними інституціями. Його діяльність спрямована не лише на вирішення поточних соціальних проблем, а й на створення умов для успішної соціалізації, адаптації та інтеграції дитини в освітнє середовище. Саме тому більшість респондентів розглядають соціального працівника як необхідного учасника міждисциплінарної команди супроводу.

Особливу увагу привертає показник щодо необхідності розширення соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Таку потребу підтримали 85% опитаних. Це свідчить про те, що існуючий обсяг соціальної підтримки не повністю задовольняє потреби учасників освітнього процесу. Респонденти наголошували на важливості регулярного консультування сімей, проведення профілактичної роботи, організації груп підтримки для батьків та забезпечення більш активної взаємодії між школою і соціальними службами. Високий відсоток позитивних відповідей підтверджує актуальність подальшого розвитку соціальної роботи в закладах освіти та посилення ролі соціального працівника в системі інклюзивної освіти.

Не менш важливими є результати, що стосуються міжсекторальної взаємодії. Так, 90% респондентів підтримують розвиток партнерства між закладами освіти та громадськими організаціями. Це найвищий показник серед усіх досліджуваних параметрів. Такий результат свідчить про розуміння учасниками освітнього процесу необхідності об’єднання ресурсів різних інституцій для забезпечення ефективної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Сучасна практика

інклюзивної освіти демонструє, що саме співпраця освітніх установ, соціальних служб та громадського сектору дозволяє забезпечити комплексний підхід до вирішення соціальних, освітніх та психологічних потреб дитини.

Високий рівень підтримки партнерської взаємодії можна пояснити також діяльністю громадських організацій, які активно долучаються до реалізації інклюзивних проєктів, проведення просвітницьких заходів, надання консультацій та соціальної підтримки сім'ям. Зокрема, діяльність ГО «Соціальна перспектива», яка стала базою проведення дослідження, демонструє ефективність міжсекторального підходу до вирішення проблем інклюзії та соціальної інтеграції осіб з особливими потребами.

Важливим результатом дослідження є також те, що 80% респондентів вважають необхідним збільшення кількості соціальних працівників у закладах освіти та соціальних установах. Це свідчить про наявність кадрового дефіциту у сфері соціального супроводу та підтверджує актуальність проблеми професійного навантаження на фахівців. У процесі інтерв'ювання респонденти неодноразово наголошували, що один соціальний працівник часто змушений працювати одночасно з великою кількістю сімей та дітей, що ускладнює можливість надання якісної індивідуальної підтримки. Тому збільшення кадрового потенціалу розглядається як один із важливих напрямів підвищення ефективності соціальної роботи в інклюзивному освітньому середовищі.

Результати анкетування також показали високий рівень підтримки розвитку міжсекторального партнерства. Більшість респондентів переконані, що ефективна інклюзивна освіта неможлива без активної співпраці закладів освіти, громадських організацій, соціальних служб та сімей дітей з особливими освітніми потребами. Значна частина опитаних позитивно оцінила діяльність ГО «Соціальна перспектива» у сфері підтримки інклюзії та висловила зацікавленість у розширенні таких ініціатив.

Загалом результати анкетування підтверджують високу суспільну значущість діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії. Більшість респондентів визнають його важливу роль у забезпеченні соціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами, розвитку партнерської взаємодії між

різними суб’єктами інклюзивного процесу та формуванні сприятливого освітнього середовища. Водночас отримані дані свідчать про потребу подальшого вдосконалення системи соціального супроводу, розширення співпраці з громадськими організаціями, збільшення кількості соціальних працівників та підвищення доступності соціальних послуг для дітей і сімей. Це створює підґрунтя для розробки соціального проєкту, спрямованого на підвищення ефективності діяльності соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що соціальний працівник є одним із ключових фахівців у системі забезпечення освітньої інклюзії. Його діяльність сприяє соціальній адаптації дітей з особливими освітніми потребами, підтримці сімей, розвитку партнерської взаємодії та формуванню інклюзивного освітнього середовища. Водночас дослідження виявило низку проблем, пов’язаних із кадровим забезпеченням, ресурсними обмеженнями та недостатнім рівнем міжвідомчої координації. Отримані результати створюють підґрунтя для розробки соціального проєкту, спрямованого на вдосконалення діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії.

2.3 Обґрунтування змісту та розробка соціального проєкту з удосконалення діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії

Результати проведеного теоретичного та емпіричного дослідження засвідчили, що соціальний працівник відіграє важливу роль у забезпеченні освітньої інклюзії, однак ефективність його діяльності залежить від наявності відповідних ресурсів, рівня міжвідомчої взаємодії, професійної підготовки та підтримки з боку закладів освіти і громадських організацій. Аналіз результатів анкетування та інтерв’ювання показав, що серед основних проблем, які потребують вирішення, респонденти визначили недостатню поінформованість батьків щодо можливостей соціальної підтримки, обмеженість міжсекторальної співпраці, нестачу соціальних працівників та недостатній рівень практичних інструментів супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

У зв’язку з цим виникає необхідність розробки соціального проєкту, спрямованого на вдосконалення діяльності соціального працівника в системі освітньої інклюзії. Соціальне проєктування є одним із важливих інструментів розвитку соціальної роботи, оскільки дозволяє поєднати науково обґрунтовані підходи з практичними механізмами вирішення актуальних соціальних проблем [5; 22].

Розроблений соціальний проєкт має назву «Інклюзивний супровід: разом до успіху» та передбачає створення комплексної системи підтримки дітей з особливими освітніми потребами шляхом посилення ролі соціального працівника, розвитку партнерства між закладами освіти та громадськими організаціями, а також підвищення рівня обізнаності батьків щодо можливостей інклюзивної освіти.

Базою реалізації проєкту пропонується визначити ГО «Соціальна перспектива», яка має значний досвід роботи у сфері соціальної підтримки осіб з інвалідністю, розвитку інклюзивного середовища та реалізації освітніх ініціатив. Важливою перевагою організації є наявність необхідної матеріально-технічної бази, партнерських зв’язків та практичного досвіду реалізації соціальних проєктів на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

Метою проєкту є підвищення ефективності діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії шляхом створення системи соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами та розвитку міжвідомчої взаємодії між закладами освіти, соціальними службами, громадськими організаціями та сім’ями.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Підвищити рівень обізнаності батьків щодо прав дітей з особливими освітніми потребами та можливостей отримання соціальної підтримки.
2. Розвинути партнерську взаємодію між закладами освіти, соціальними службами та громадськими організаціями.
3. Удосконалити професійні компетентності соціальних працівників у сфері інклюзивної освіти.

4. Створити умови для ефективного соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами.
5. Сприяти формуванню інклюзивної культури та толерантного ставлення до різноманітності в освітньому середовищі.

Цільовою аудиторією проєкту виступають діти з особливими освітніми потребами, їхні батьки, соціальні працівники, педагогічні працівники, асистенти вчителів та представники громадських організацій.

Основні заходи проєкту передбачають проведення тренінгів, семінарів, консультацій та просвітницьких кампаній. Особлива увага приділяється створенню постійно діючого консультативного пункту на базі ГО «Соціальна перспектива», де батьки зможуть отримувати інформаційну, психологічну та соціальну підтримку.

Для систематизації основних характеристик проєкту доцільно представити їх у таблиці «Паспорт соціального проєкту «Інклюзивний супровід: разом до успіху» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Паспорт соціального проєкту «Інклюзивний супровід: разом до успіху»

Показник	Характеристика
Назва проєкту	«Інклюзивний супровід: разом до успіху»
База реалізації	ГО «Соціальна перспектива»
Термін реалізації	6 місяців
Мета	Підвищення ефективності діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії
Цільова аудиторія	Діти з ООП, батьки, соціальні працівники, педагоги
Основні заходи	Тренінги, консультації, круглі столи, інформаційні кампанії
Очікувані результати	Підвищення рівня підтримки дітей з ООП та розвитку інклюзивного середовища

Джерело: розроблено автором.

Важливим компонентом проєкту є підвищення професійної компетентності соціальних працівників. Сучасні виклики розвитку інклюзивної освіти вимагають від фахівців не лише знань законодавства та основ соціальної роботи, а й уміння працювати в міждисциплінарній команді, використовувати цифрові інструменти підтримки та застосовувати інноваційні технології соціального супроводу [6; 7; 34].

Одним із заходів проєкту пропонується проведення серії навчальних тренінгів для соціальних працівників та педагогів за такими темами:

- сучасні підходи до інклюзивної освіти;
- соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами;
- ефективна комунікація з батьками;
- цифрові інструменти в роботі соціального працівника;
- профілактика булінгу та соціальної ізоляції;
- міжвідомча взаємодія в системі інклюзивної освіти.

Запропонований соціальний проєкт має комплексний характер і охоплює всі ключові напрями діяльності соціального працівника в системі освітньої інклюзії. Структура проєкту побудована таким чином, щоб забезпечити одночасний вплив на різні групи учасників інклюзивного освітнього процесу: дітей з особливими освітніми потребами, їхніх батьків, педагогічних працівників, соціальних працівників, представників громадських організацій та органів соціального захисту населення. Саме комплексність заходів є однією з важливих умов ефективності соціальної роботи, оскільки проблеми інклюзії неможливо вирішити виключно шляхом роботи з окремою особою чи сім’єю без залучення ширшого соціального середовища [22; 34].

Для досягнення поставленої мети проєкту передбачається реалізація комплексу взаємопов’язаних заходів, спрямованих на розвиток професійних компетентностей соціальних працівників, підвищення рівня обізнаності батьків та педагогів щодо інклюзивної освіти, а також посилення міжвідомчої взаємодії між суб’єктами соціальної підтримки. План основних заходів соціального проєкту представлено в таблиці 2.6 «План заходів соціального проєкту «Інклюзивний супровід: разом до успіху»» (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

План заходів соціального проєкту «Інклюзивний супровід: разом до успіху»

Захід	**Цільова аудиторія**	**Термін реалізації**	**Очікуваний результат**
Тренінг «Основи інклюзивної освіти та роль соціального працівника»	Соціальні працівники, педагоги	1 місяць	Підвищення професійної компетентності учасників
Семінар «Ефективна взаємодія з батьками дітей з ООП»	Соціальні працівники, педагоги	2 місяць	Покращення комунікації з сім’ями
Консультативний пункт для батьків	Батьки дітей з ООП	Упродовж проєкту	Підвищення рівня поінформованості щодо соціальних послуг
Круглий стіл «Міжвідомча взаємодія системі інклюзивної освіти»	Представники освіти, соціальних служб, громадських організацій	3 місяць	Посилення партнерської співпраці
Інформаційна кампанія соціальних мережах	Громада, батьки, педагоги	Упродовж проєкту	Формування позитивного ставлення до інклюзії
Підсумковий форум «Інклюзивна освіта без бар’єрів»	Усі учасники проєкту	6 місяць	Поширення кращих практик та результатів проєкту
Захід	Цільова аудиторія	Термін реалізації	Очікуваний результат

Джерело: розроблено автором.

Особливе значення у структурі проєкту має проведення навчальних заходів для соціальних працівників і педагогів. Як показали результати емпіричного дослідження, учасники освітнього процесу високо оцінюють роль соціального працівника, проте водночас вказують на необхідність підвищення рівня професійної підготовки фахівців та розширення практичних інструментів їхньої роботи. Запропонований тренінг «Основи інклюзивної освіти та роль соціального працівника» спрямований на поглиблення знань щодо сучасних принципів інклюзії, нормативно-правового забезпечення освітньої інклюзії та механізмів соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Реалізація такого заходу дозволить підвищити професійну компетентність фахівців та покращити якість соціальних послуг, які вони надають.

Важливим компонентом проєкту є семінар, присвячений ефективній взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами. Аналіз результатів проведеного дослідження засвідчив, що саме співпраця між сім’єю та фахівцями часто визначає успішність освітньої інклюзії. Нерідко батьки потребують додаткової інформаційної, психологічної та консультативної підтримки, особливо на початкових етапах навчання дитини в інклюзивному середовищі. Тому вдосконалення навичок комунікації соціальних працівників і педагогів сприятиме формуванню партнерських відносин між сім’єю та закладом освіти.

Не менш важливим заходом є створення консультативного пункту для батьків дітей з особливими освітніми потребами. Його функціонування дозволить забезпечити системну підтримку сімей, які потребують допомоги в питаннях оформлення соціальних послуг, захисту прав дитини, організації освітнього процесу та вирішення складних життєвих ситуацій. Така форма роботи відповідає сучасним принципам клієнтоорієнтованого підходу в соціальній роботі та сприяє підвищенню доступності соціальних послуг для населення [5; 17].

Значну увагу в проєкті приділено розвитку міжвідомчої взаємодії. Проведення круглого столу «Міжвідомча взаємодія в системі інклюзивної освіти» спрямоване на налагодження співпраці між закладами освіти, соціальними службами, громадськими організаціями та іншими суб’єктами соціальної підтримки. Результати анкетування показали, що більшість респондентів вважають

партнерство між різними інституціями необхідною умовою ефективної інклюзії. Саме тому розвиток міжсекторальної співпраці може розглядатися як один із найбільш перспективних напрямів удосконалення діяльності соціального працівника.

Окремого аналізу потребує інформаційна кампанія в соціальних мережах. У сучасних умовах цифровізації суспільства саме цифрові канали комунікації стають одним із найефективніших інструментів поширення інформації та формування громадської думки. Проведення інформаційної кампанії дозволить підвищити рівень обізнаності громадськості щодо питань інклюзивної освіти, прав осіб з інвалідністю та ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії. Такий підхід повністю відповідає сучасним науковим підходам до розвитку цифрової інклюзії та доступності, які висвітлюються у працях Г. В. Давиденко [6; 7].

Завершальним заходом проєкту виступає проведення підсумкового форуму «Інклюзивна освіта без бар'єрів». Його значення полягає не лише у презентації результатів реалізації проєкту, а й у створенні платформи для обміну досвідом між фахівцями, представниками громадських організацій, освітянами та батьками. Форум дозволить узагальнити напрацьовані практики, визначити перспективні напрями подальшого розвитку інклюзивної освіти та посилити професійні контакти між учасниками проєкту.

Загалом аналіз заходів, представлених у таблиці 2.6, дозволяє зробити висновок, що запропонований соціальний проєкт має практичну спрямованість і відповідає потребам, виявленим під час емпіричного дослідження. Його реалізація сприятиме підвищенню професійної компетентності соціальних працівників, покращенню якості соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами, розвитку партнерської взаємодії між суб'єктами інклюзивної освіти та формуванню більш доступного й безбар'єрного освітнього середовища. Важливою перевагою проєкту є його комплексність, що дозволяє одночасно впливати як на професійну діяльність фахівців, так і на рівень соціальної підтримки сімей та розвиток інклюзивної культури в громаді. Саме тому запропонований проєкт може бути використаний як практичний інструмент удосконалення діяльності

соціального працівника у сфері освітньої інклюзії та впроваджений у діяльність ГО «Соціальна перспектива» та інших організацій, які працюють у сфері соціальної роботи та інклюзивної освіти [6–8; 22; 34].

Окремим напрямом роботи стане проведення інформаційно-просвітницької кампанії для батьків та громадськості. Як свідчать результати дослідження, недостатня поінформованість часто виступає бар'єром для своєчасного отримання необхідної підтримки. Саме тому планується підготовка інформаційних буклетів, вебінарів, консультацій та публікацій у соціальних мережах щодо прав дітей з особливими освітніми потребами та можливостей отримання соціальних послуг.

Очікується, що реалізація проєкту сприятиме підвищенню ефективності соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами, покращенню взаємодії між усіма учасниками інклюзивного освітнього процесу та розвитку інклюзивної культури в громаді. Крім того, проєкт дозволить розширити можливості професійного розвитку соціальних працівників та створити умови для впровадження сучасних підходів до організації соціальної роботи в освітньому середовищі.

Для оцінки результативності проєкту передбачається використання кількісних та якісних показників. До кількісних показників належать кількість проведених заходів, охоплених учасників, наданих консультацій та інформаційних матеріалів. Якісні показники передбачають оцінку рівня задоволеності учасників, підвищення обізнаності щодо питань інклюзії та покращення взаємодії між закладами освіти й соціальними інституціями.

Отже, розроблений соціальний проєкт «Інклюзивний супровід: разом до успіху» є практично орієнтованою моделлю вдосконалення діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії. Його реалізація сприятиме підвищенню якості соціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами, розвитку партнерської взаємодії між суб'єктами інклюзивного освітнього процесу та формуванню безбар'єрного й інклюзивного освітнього середовища, що відповідає сучасним вимогам розвитку соціальної роботи та інклюзивної освіти [6–8; 22; 34].

Висновки до 2-го розділу

У другому розділі кваліфікаційної роботи здійснено дослідження ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії на базі громадської організації «Соціальна перспектива», а також розроблено соціальний проєкт, спрямований на вдосконалення його професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі.

Установлено, що сучасна система підтримки освітньої інклюзії ґрунтується на взаємодії закладів освіти, соціальних служб, інклюзивно-ресурсних центрів, громадських організацій та сімей дітей з особливими освітніми потребами. Важливе місце в цій системі посідає соціальний працівник, який забезпечує соціальний супровід дитини та її сім'ї, сприяє захисту прав здобувачів освіти, координує міжвідомчу взаємодію та бере участь у створенні безбар'єрного освітнього середовища. Досвід діяльності ГО «Соціальна перспектива» підтверджує ефективність партнерського підходу до вирішення проблем інклюзії та соціальної інтеграції осіб з особливими освітніми потребами.

За результатами емпіричного дослідження встановлено, що більшість респондентів високо оцінюють роль соціального працівника у сфері освітньої інклюзії та вважають його важливим учасником міждисциплінарної команди супроводу. Найбільш значущими напрямами його діяльності визначено консультування сімей, соціальний супровід дітей, координацію взаємодії між учасниками освітнього процесу та захист прав дітей з особливими освітніми потребами. Разом із тим виявлено низку проблем, які негативно впливають на ефективність соціальної роботи, зокрема недостатню кількість фахівців, високе професійне навантаження, обмежені можливості міжвідомчої взаємодії та недостатній рівень поінформованості окремих учасників освітнього процесу щодо функцій соціального працівника.

Проведений аналіз результатів анкетування засвідчив необхідність розширення соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами, посилення співпраці між закладами освіти та громадськими організаціями, а також підвищення професійної компетентності соціальних працівників. Більшість

респондентів підтримали розвиток міжсекторального партнерства та висловили потребу в удосконаленні механізмів соціальної підтримки сімей, які виховують дітей з особливими освітніми потребами.

На основі результатів дослідження розроблено соціальний проєкт «Інклюзивний супровід: разом до успіху», спрямований на вдосконалення діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії. Проєкт передбачає реалізацію комплексу заходів, серед яких професійні тренінги для соціальних працівників і педагогів, створення консультативного пункту для батьків, проведення інформаційно-просвітницьких кампаній та розвиток міжвідомчої взаємодії. Запропонований проєкт має практичну спрямованість і може бути впроваджений у діяльність ГО «Соціальна перспектива» та інших організацій, що працюють у сфері соціальної роботи та інклюзивної освіти.

Отже, результати проведеного дослідження підтвердили важливу роль соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії та засвідчили необхідність подальшого вдосконалення системи соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Реалізація запропонованого соціального проєкту сприятиме підвищенню ефективності соціальної роботи, розвитку інклюзивної культури та створенню більш доступного, безпечного й комфортного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного теоретичного та емпіричного дослідження ролі соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії досягнуто поставленої мети та виконано визначені завдання. Отримані результати підтвердили актуальність проблеми розвитку інклюзивної освіти в Україні та необхідність посилення ролі соціальної роботи в забезпеченні рівного доступу до якісної освіти для всіх дітей незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, стану здоров'я чи соціального статусу.

У процесі дослідження проаналізовано теоретико-методологічні засади освітньої інклюзії та встановлено, що інклюзивна освіта є сучасною моделлю організації освітнього процесу, яка базується на принципах рівності прав, недискримінації, доступності, поваги до людської гідності, індивідуального підходу та соціальної справедливості. На відміну від традиційних підходів до навчання дітей з особливими освітніми потребами, інклюзія передбачає адаптацію освітнього середовища до потреб кожної дитини, а не пристосування дитини до існуючих умов навчання. Визначено, що реалізація інклюзивного підходу в освіті сприяє не лише підвищенню доступності освітніх послуг, а й розвитку толерантності, соціальної згуртованості та інклюзивної культури в суспільстві.

Дослідження нормативно-правових засад освітньої інклюзії засвідчило, що в Україні сформовано достатню законодавчу базу для забезпечення права осіб з особливими освітніми потребами на освіту. Основу правового регулювання становлять міжнародні документи, зокрема Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, Конвенція ООН про права дитини, Саламанкська декларація, а також національне законодавство, включаючи Конституцію України, Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про соціальні послуги» та інші нормативно-правові акти. Водночас встановлено, що наявність законодавчих гарантій не завжди забезпечує їх повноцінну реалізацію на практиці, що актуалізує необхідність удосконалення механізмів соціальної підтримки та міжвідомчої взаємодії.

У ході дослідження визначено місце соціальної роботи в системі інклюзивної освіти та встановлено, що вона є одним із ключових механізмів забезпечення соціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами та їхніх сімей. Соціальна робота в інклюзивному освітньому середовищі спрямована на соціальну адаптацію дитини, захист її прав, підтримку сім'ї, профілактику соціальної ізоляції та координацію взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Особливістю сучасної соціальної роботи є її міждисциплінарний характер, що передбачає співпрацю соціальних працівників із педагогами, психологами, асистентами вчителів, представниками інклюзивно-ресурсних центрів та громадських організацій.

Окрему увагу приділено аналізу ролі та професійних функцій соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії. Встановлено, що соціальний працівник виконує низку взаємопов'язаних професійних ролей, серед яких особливе значення мають ролі координатора, консультанта, посередника, захисника прав дитини, організатора соціального супроводу та провідника інклюзивних цінностей. До основних функцій соціального працівника належать діагностична, консультативна, правозахисна, профілактична, організаційна, посередницька, соціально-педагогічна та просвітницька. Саме комплексне виконання зазначених функцій забезпечує ефективність соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами та сприяє створенню безбар'єрного освітнього середовища.

У межах емпіричної частини дослідження було здійснено вивчення особливостей діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії на базі ГО «Соціальна перспектива». Аналіз діяльності організації засвідчив її значний потенціал у сфері розвитку інклюзивного суспільства, надання соціальних послуг, підтримки осіб з інвалідністю, реалізації освітніх та соціальних проєктів. Встановлено, що громадські організації можуть виступати важливими партнерами закладів освіти у забезпеченні інклюзивного навчання, оскільки мають можливість залучати додаткові ресурси, реалізовувати інноваційні практики та здійснювати соціальну підтримку сімей.

Результати проведеного анкетування та напівструктурованих інтерв'ю дали змогу виявити особливості сприйняття ролі соціального працівника учасниками освітнього процесу. Встановлено, що більшість респондентів високо оцінюють значення соціального працівника для забезпечення освітньої інклюзії. Найбільш важливими напрямами його діяльності визначено консультування сімей, соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами, захист прав дитини та координацію взаємодії між різними суб'єктами підтримки. Отримані результати підтвердили, що діяльність соціального працівника сприяє підвищенню рівня адаптації дітей до освітнього середовища, покращенню комунікації між сім'єю та закладом освіти, а також формуванню позитивного соціально-психологічного клімату.

Водночас дослідження дозволило виявити низку проблем, які негативно впливають на ефективність соціальної роботи в умовах інклюзивної освіти. Серед основних труднощів респонденти назвали недостатню кількість соціальних працівників, високе професійне навантаження, обмеженість ресурсів, недостатню поінформованість батьків щодо можливостей соціальної підтримки та недосконаліть міжвідомчої взаємодії. Встановлено, що подолання зазначених проблем потребує комплексного підходу та активного залучення як державних, так і громадських інституцій.

На основі результатів дослідження розроблено соціальний проєкт «Інклюзивний супровід: разом до успіху», спрямований на вдосконалення діяльності соціального працівника у сфері освітньої інклюзії. Проєкт передбачає реалізацію комплексу взаємопов'язаних заходів, серед яких підвищення професійної компетентності соціальних працівників і педагогів, організація консультативної підтримки батьків, проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, розвиток міжвідомчої взаємодії та формування інклюзивної культури в громаді. Визначено, що реалізація запропонованого проєкту сприятиме підвищенню якості соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами та зміцненню партнерських зв'язків між усіма учасниками інклюзивного освітнього процесу.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані в діяльності закладів освіти, громадських організацій, інклюзивно-ресурсних центрів та соціальних служб для вдосконалення системи соціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Розроблений соціальний проєкт може бути впроваджений у діяльність ГО «Соціальна перспектива» та інших організацій, які працюють у сфері соціальної роботи та інклюзивної освіти.

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують, що соціальний працівник є одним із ключових фахівців у системі забезпечення освітньої інклюзії. Його професійна діяльність спрямована на створення умов для рівного доступу до освіти, соціальної адаптації та повноцінної участі дітей з особливими освітніми потребами в житті суспільства. Подальший розвиток інклюзивної освіти в Україні потребує зміцнення кадрового потенціалу соціальної сфери, розвитку міжсекторального партнерства, впровадження інноваційних технологій соціальної роботи та формування інклюзивної культури як важливої умови побудови демократичного та справедливого суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. П., Кремень В. Г. Інклюзивна освіта в умовах сучасних суспільних трансформацій. Київ : Педагогічна думка, 2022. 312 с.

2. Бабій І. В. Соціальна робота в інклюзивному освітньому середовищі. Соціальна робота та освіта. 2023. Т. 10. № 2. С. 45–53.

3. Бондар В. І., Синьов В. М. Освітня інклюзія: сучасні підходи та практики. Київ : Освіта України, 2021. 284 с.

4. Василенко Л. М. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами. Педагогічний альманах. 2024. № 54. С. 77–84.

5. Веретенко Т. Г. Професійна діяльність соціального працівника в системі інклюзивної освіти. Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2022. № 1. С. 58–66.

6. Давиденко Г. В. Digital Inclusion and Accessibility: Social Digitalisation. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2023. 236 с. DOI: 10.58521/978-617-552-348-3-2023-236.

7. Давиденко Г. В., Найчук В. М. Інклюзивна освіта в умовах цифрової трансформації суспільства. Подільський науковий вісник. 2024. № 2. С. 15–22.

8. Давиденко Г. В., Романьский Р. Толерантність як основа позитивного ставлення до людей з інвалідністю в сучасному суспільстві. Подільський науковий вісник. 2025. № 34. С. 48–55. DOI: 10.58521/2521-1390-2025-34-9.

9. Дубровіна І. М. Інклюзивна освіта та соціальна адаптація дітей з особливими потребами. Освітній простір України. 2022. № 18. С. 102–109.

10. Європейська агенція з особливих потреб та інклюзивної освіти. Inclusive Education in Europe 2023. Brussels, 2023. 118 p.

11. Журавель Т. В. Соціальна підтримка сімей дітей з інвалідністю в умовах інклюзивного навчання. Соціальна робота в Україні: теорія і практика. 2024. № 1. С. 36–44.

12. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами станом на 2025 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua.

13. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами станом на 2025 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua.

14. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 № 2671-VIII (зі змінами станом на 2025 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua.

15. Іванова Н. Б. Психолого-педагогічні аспекти інклюзивного навчання. Київ : Академвидав, 2022. 256 с.

16. Кабінет Міністрів України. Про організацію інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова КМУ від 15.09.2021 № 957. URL: https://zakon.rada.gov.ua.

17. Коваленко О. М. Підготовка соціальних працівників до роботи в інклюзивному освітньому середовищі. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2023. № 3. С. 94–101.

18. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи розвитку в Україні. Київ : Саміт-Книга, 2021. 376 с.

19. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua.

20. Кравченко І. О. Соціальна інклюзія як складова сучасної освітньої політики. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2022. № 85. С. 67–74.

21. Кремень В. Г. Освіта і наука України в умовах сучасних викликів. Київ : Грамота, 2023. 328 с.

22. Лавриненко Н. М. Роль соціального працівника в забезпеченні інклюзивного освітнього середовища. Соціальна робота та соціальна освіта. 2024. № 2. С. 88–96.

23. Лещенко М. П. Інклюзивна компетентність фахівців соціальної сфери. Актуальні проблеми соціальної роботи. 2022. № 4. С. 51–58.

24. Міністерство освіти і науки України. Стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2024–2030 роки. Київ, 2024. 42 с.

25. Мартиненко С. І. Інклюзивне освітнє середовище: соціальний аспект. Освітологічний дискурс. 2023. № 1. С. 121–129.

26. Мельник Ю. В. Соціальна робота в системі підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Соціальна педагогіка. 2021. № 2. С. 70–78.

27. Національна стратегія зі створення безбар’єрного простору в Україні до 2030 року. URL: https://www.kmu.gov.ua.

28. Олійник О. В. Професійна діяльність соціального працівника в інклюзивній освіті. Наукові перспективи. 2024. № 5. С. 142–151.

29. Організація Об’єднаних Націй. Transforming Education for Inclusive Societies. New York : UN, 2022. 96 p.

30. Петренко Н. О. Соціальна інтеграція дітей з особливими освітніми потребами в закладах освіти. Молодий вчений. 2023. № 8. С. 85–91.

31. Пилипенко Т. С. Інклюзивне навчання в Україні: сучасний стан і перспективи. Освітні обрії. 2021. № 2. С. 34–41.

32. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» від 12.07.2017 № 545 (зі змінами станом на 2025 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua.

33. Савченко О. Я. Освітня інклюзія в контексті розвитку демократичного суспільства. Київ : Освіта, 2022. 298 с.

34. Семигіна Т. В. Соціальна робота: сучасні виклики та перспективи розвитку. Київ : Академія праці, 2023. 344 с.

35. Сидоренко К. В. Міждисциплінарна взаємодія в системі інклюзивної освіти. Інноваційна педагогіка. 2024. № 67. С. 115–121.

36. Таранченко О. М. Інклюзивне освітнє середовище: теорія і практика. Харків : Ранок, 2021. 264 с.

37. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Inclusion and Education. Paris : UNESCO Publishing, 2023. 420 p.

38. UNICEF. Inclusive Education and Children with Disabilities in Europe and Central Asia. Geneva : UNICEF, 2022. 134 p.

39. Федоренко С. В. Соціальна підтримка дітей з особливими освітніми потребами. Соціальна робота в Україні. 2022. № 3. С. 91–99.

40. Хоружа Л. Л. Інклюзивна освіта та соціальна взаємодія в освітньому просторі. Педагогічні науки. 2023. № 79. С. 56–64.

41. Шевченко Н. В. Соціальний працівник у системі інклюзивної освіти: професійні компетентності. Науковий вісник Ужгородського університету. 2024. № 1. С. 133–140.

42. World Bank. Inclusive Education in Europe and Central Asia. Washington, DC : World Bank Group, 2023. 176 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

ПРОГРАМА НАПІВСТРУКТУРОВАНОГО ІНТЕРВ'Ю

Тема: Роль соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії

Мета інтерв'ю: виявлення особливостей діяльності соціального працівника в умовах інклюзивної освіти, визначення основних труднощів соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами та шляхів підвищення ефективності соціальної роботи.

Блок 1. Загальна інформація про респондента

1. Ваш статус:
   - соціальний працівник;
   - педагогічний працівник;
   - батько/мати дитини з особливими освітніми потребами;
   - інше.
2. Чи маєте Ви досвід взаємодії із соціальним працівником у сфері інклюзивної освіти?

Блок 2. Досвід забезпечення освітньої інклюзії

3. Як Ви оцінюєте сучасний стан інклюзивної освіти у Вашому закладі або громаді?
4. Які основні труднощі виникають під час організації інклюзивного навчання?
5. Яку роль, на Вашу думку, повинен виконувати соціальний працівник в інклюзивному освітньому середовищі?

Блок 3. Діяльність соціального працівника

6. Які види допомоги соціального працівника є найбільш корисними?
7. Чи достатньою є взаємодія між соціальним працівником, педагогами та батьками?
8. Які форми соціального супроводу Ви вважаєте найбільш ефективними?

Блок 4. Проблеми та перспективи

9. Які основні проблеми у діяльності соціального працівника Ви можете назвати?
10. Яких знань або навичок, на Вашу думку, потребують соціальні працівники для ефективної роботи в інклюзивному середовищі?
11. Які зміни сприятимуть підвищенню якості соціального супроводу дітей з особливими освітніми потребами?
12. Ваші пропозиції щодо вдосконалення системи освітньої інклюзії.

Додаток Б

Анкета

«Роль соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії»

Шановний(а) респонденте!

Просимо Вас взяти участь в опитуванні, результати якого будуть використані виключно в наукових цілях під час підготовки кваліфікаційної роботи на тему «Роль соціального працівника у забезпеченні освітньої інклюзії». Анкетування є анонімним.

Інструкція для респондента: оберіть одну відповідь або кілька (де зазначено).

1. Ваша стать:

□ Жіноча
□ Чоловіча

2. Ваш вік:

□ До 25 років
□ 26–35 років
□ 36–45 років
□ 46–55 років
□ Понад 55 років

3. Ваш статус:

□ Батько/мати дитини з ООП
□ Педагогічний працівник
□ Соціальний працівник
□ Представник громадської організації
□ Інше

4. Як Ви оцінюєте значення соціального працівника в системі інклюзивної освіти?

□ Дуже важливе
□ Важливе
□ Маловажливе
□ Не має значення

5. Які функції соціального працівника Ви вважаєте найважливішими? (можна обрати декілька варіантів)

□ Консультування сімей
□ Соціальний супровід дитини
□ Захист прав дитини
□ Координація взаємодії між установами
□ Інформаційно-просвітницька діяльність
□ Інше

6. Чи достатньо, на Вашу думку, соціальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами?

□ Так
□ Частково
□ Ні

7. Які проблеми найбільше ускладнюють забезпечення освітньої інклюзії?

□ Недостатня кількість фахівців
□ Нестача фінансування
□ Недостатня поінформованість батьків
□ Відсутність міжвідомчої взаємодії
□ Архітектурна недоступність
□ Інше

8. Чи потрібне збільшення кількості соціальних працівників у закладах освіти?

□ Так
□ Ні
□ Важко відповісти

9. Чи підтримуєте Ви розвиток партнерства між закладами освіти та громадськими організаціями?

□ Так
□ Ні
□ Важко відповісти

10. Які форми підтримки сімей дітей з ООП Ви вважаєте найбільш ефективними?

□ Консультування
□ Психологічна підтримка
□ Соціальний супровід
□ Інформаційні заходи
□ Групи взаємодопомоги

11. Які напрями діяльності соціального працівника потребують удосконалення?_____

_____
_____

12. Ваші пропозиції щодо покращення системи освітньої інклюзії:_____
_____
_____

Дякуємо за участь в опитуванні!